

ТЕМА 14

РИНКИ РЕСУРСІВ З НЕДОСКОНАЛОЮ КОНКУРЕНЦІЄЮ

- *Монопольна сила на ринку товарів і попит на ресурси.*
- *Монопсонія.*
- *Гранична вартість ресурсів для монопсонії.*
- *Монопсонічна сила разом із монопольною на ринку товарів.*
- *Двостороння монополія.*
- *Дискримінація на ринку праці.*

14.1. МОНОПОЛЬНА СИЛА НА РИНКУ ТОВАРІВ І ПОПИТ НА РЕСУРСИ

Монопольна сила на ринку продукту може впливати на попит на ринку ресурсів. Фірми з такою силою мають тенденцію виробляти менше, ніж конкурентні фірми. У зв'язку з цим вони потребують менше ресурсів ніж конкурентна фірма. MR від додаткової одиниці продукту менше, ніж ціна для цих фірм. Це передбачає, що MRP спадає до рівня, що менше вартості їх MP.

Q _L	Q	MP	Price	TR	MR	VMP _L (MP _L xP)	MRP (MP _L xMR)	P _L	DProfit
0	-	0	-	-	-	-	-	\$32	-
1	45	45	4,75	213,75	4,75	213,75	231,75	\$32	193
2	75	30	4,50	337,50	4,13	135,00	123,90	\$32	118
3	95	20	4,30	408,50	3,55	86,00	71,00	\$32	68
4	102	7	4,15	423,30	2,11	29,05	14,77	\$32	3
5	105	3	4,05	425,25	0,67	12,15	2,00	\$32	-17
6	106	1	4,00	424,00	-1,25	4,00	-1,25	\$32	-27

Уявіть невелике місто, де є тільки одна піцерія. Фірма не може продати всі піци, що вона хотіла б, за даною ціною. Ціна буде спадати разом з тим, що додаткову піцу буде вироблено. Кожного разу, коли додаткового робітника буде найнято, щоб зробити ще одну піцу, її ціна буде знижуватися. Починаючи з другого робітника $VMP_L > MRP_L$. Рішення про наймання буде на рівні $MRP_L = w$, де w – ринкова заробітна платня.

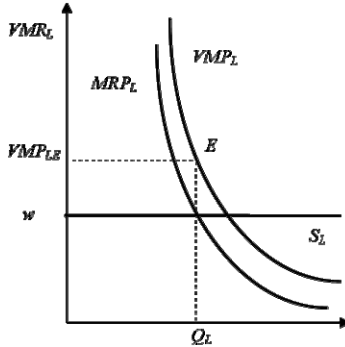

Рис. 14.1. Рівновага на конкурентному ринку ресурсів та монопольному ринку кінцевого продукту

Фірма з монопольною силою наймає ресурси до точки, де $MRP_L = w$. На цьому рівні використання ресурсів VMP перевищує заробітну платню.

За умовами конкурентного ринку продукту зростаючий обсяг виробництва призведе до того, що заробітна платня буде дорівнювати вартості маржинального продукту праці.

14.2. МОНОПСОНІЯ

На рівень рівноваги у використанні ресурсів фірма може також впливати, коли вона впливає на ціни ресурсів, що нею споживаються. **Чиста монопсонія** (pure monopsony) – єдина фірма, що користується поточною ринковою пропозицією ресурсів, які мають декілька альтернативних джерел постачання. Подібний стан ринку можна спостерігати не часто, як і чисту монополію (невеликі містечка з великим заводом).

Worker-Days	w per day (AIC)	IC	MIC	MRP
100	\$40	4000	–	–
101	41	4141	141	200
102	42	4284	143	180
103	43	4429	145	165
104	44	4576	147	150
105	45	4725	149	148
106	46	4876	151	140
107	47	5029	153	130
108	48	5184	155	115
109	49	5341	157	100

Частіше зустрічається *олігонсонія* (oligopsony) – такий ринок ресурсів, де лише декілька фірм споживає ринкову пропозицію. Закономірності досягнення рівноваги такими фірмами подібні до картельних угод. Кінець кінцем такі фірми діють як єдиний споживач.

Гранична вартість ресурсів для монопсонії.

Монопсонічна сила – це здатність єдиного покупця впливати на ціну ресурсу, який він споживає. Коли фірми з монопсонічною силою купують більше ресурсів, ціна, яку вони повинні сплачувати, збільшується.

Гранична вартість ресурсів (marginal input cost – MIC) – зміни у загальній вартості ресурсів, віднесені до змін у загальному обсязі споживаних ресурсів:

$$MIC = D \text{Input cost} / D \text{Input services.}$$

MIC для монопсонії зростає разом із тим, що фірма споживає більше ресурсів. Ціна ресурсів відображає *середню вартість ресурсів* (average input cost – AIC).

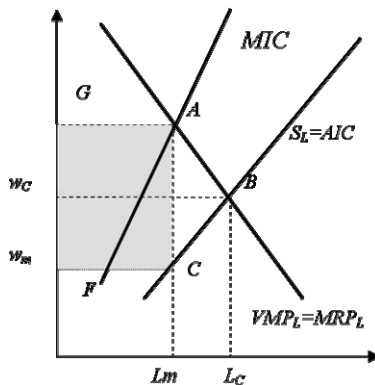

Рис. 14.2. Рівновага монопсонії

Фірма з монопсонічною силою максимізує пробуток, коли використовує ресурси на рівні, де $MIC = MRP$. Маржинальна (гранична) виручка від продукту визначає внесок додаткової одиниці ресурсу до виручки фірми від продажу продукту. Маржинальна вартість ресурсу – це додаткова вартість додаткової одиниці спожитого ресурсу.

Для фірми з монопсонічною силою у рівновазі маржинальна виручка від спожитого ресурсу спадає у меншій мірі, ніж вартість ресурсу ($MIC > AIC$). Точка А буде відображати рівновагу для монопсонічної

фірми, а площа $GACF$ – її прибуток. Втрати ефективності через монополію визначаються площею ABC .

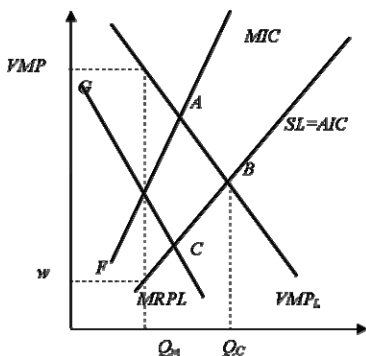

Рис. 14.3. Подвійна монополія на ринку ресурсів

Терміни: Чиста монополія (pure monopsony). Олігополія (oligopsony).

Гранична вартість ресурсів (marginal input cost – MIC).

Середня вартість ресурсів (average input cost – AIC).

РЕЗЮМЕ

Коли фірма має монополію на ринку її продукту, для нього $MRP < VMP$. Фірма споживає менше ресурсів, ніж це має бути у будь-якому іншому випадку. При цих умовах, наприклад, робочим сплачують менше, ніж вартість їх маргінального продукту. Це дозволяє монополісту заробляти більше, ніж конкурентна фірма.

Чиста монополія – це наявність єдиного покупця IS, який має, як правило, декілька альтернативних можливостей. Монополіст може контролювати ціни ФВ. Чиста монополія зустрічається не дуже часто. В умовах олігополії декілька фірм мають монополістичну силу впливу на ціни ресурсів. Фірми з монополістичною силою наймають (чи споживають IS) до рівня, на якому маргінальні витрати на ресурси будуть для фірми дорівнювати MRP_L . Здатність фірми контролювати ціни обумовлюється меншим споживанням праці, ніж це відбувається у випадку конкуренції. Робітникам, наприклад, коли фірма має монополістичну силу сплачують заробітну платню, яка менше MRP_L . Різниця між заробітною платою і MRP_L постає як монополістичний прибуток. Водночас це є втратами ефективності монополістичного ринку.

Покупці факторів виробництва можуть мати монопольну силу на ринках ресурсів з недосконалою конкуренцією. Професійні спілки можуть використовувати можливість контролю за пропозицією праці для підвищення заробітної платні робітників. Коли заробітна платня піднімається понад конкурентним рівнем, виникає надлишок робітників. Він раціонується шляхом збільшення професійних внесків або делімінацією угод, які вимагають використання фірмами праці тільки членів спілок.

Двосторонні монополії існують, коли єдиний покупець IS повинен домовлятися з єдиним продавцем. На подібному ринку не існує жодного стану рівноваги, який можна було б завбачити. Як покупець, так і продавець можуть контролювати ціни. Ціна, яка максимізує прибуток для продавця буде вища, ніж така для покупця.

ТЕРМІНИ

Чиста монопсонія (pure monopsony)

Олігопсонія (oligopsony)

Монопсонічна сила (monopsony power)

Граничні і середні витрати ресурсів (marginal and average input cost)

Двостороння монополія (bilateral monopoly)

Дескримінація на ринку праці (discrimination in labour markets)

ВПРАВИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ

1. Припустимо, що два робітники отримують разом заробітну платню 46 грн. на день. Коли конкурентна фірма наймає третього робітника, їх сукупна заробітна платня підвищується до 60 грн. на день. Можна стверджувати, що:
 - a) граничний продукт кожного з перших двох робітників дорівнює 23;
 - b) вартість граничного продукту праці кожного з перших двох робітників дорівнює 23;
 - c) вартість граничного продукту праці третього робітника дорівнює 14;
 - d) фірма не повинна наймати третього робітника;
 - e) жодна відповідь не є вірною.
2. Фірма-монополіст наймає робітників, доки не буде досягнуто стану, коли:
 - a) $P \cdot MP_L = w$.
 - b) $P \cdot w = MP_L$.
 - c) $MR \cdot MP_L = w$.

- d) $MR/MP_L = w$.
 e) $w/MR = MC$.
3. Крива граничних витрат знаходиться вище кривої пропозиції праці тому, що:
- будь-яка кількість робітників може бути найнятою за поточною рівноважною заробітною платнею;
 - фірма має знижувати ціну продукції для забезпечення росту обсягів реалізації;
 - висока заробітна платня, яка необхідна для приваблення додаткових робітників, має бути сплачена усім вже найнятим робітникам;
 - зв'язок між заробітною платнею і обсягом залученої праці, що максимізує прибуток, є обернено пропорційним;
 - фірма повинна збільшувати ціну продукції для забезпечення росту прибутку від реалізації.
4. У порівнянні з конкурентною фірмою монополіст буде сплачувати:
- більшу ставку заробітної платні та наймати менше робочих.
 - меншу ставку заробітної платні, але наймати більше робочих.
 - меншу ставку заробітної платні та наймати ту ж кількість робочих.
 - меншу ставку заробітної платні та наймати менше робочих.
 - більшу ставку заробітної платні та наймати більше робочих.
5. На відміну від конкурентної фірми монополіст:
- може призначати будь-яку ціну на власний продукт.
 - максимізує прибуток за умови, коли гранична виручка дорівнює граничним витратам.
 - може виробляти будь-який обсяг продукції та продавати за будь-якою ціною.
 - за умов даної кривої ринкового попиту може обрати комбінацію ціни та обсягу, що приносить максимальний прибуток.
 - зустрічається з досконало еластичною кривою попиту.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Фірма може реалізувати 17 одиниць продукту по 2,2 грн., але вона має зменшувати ціну кожного разу на 0,05 грн., щоб реалізувати граничний продукт кожного наступного робітника. Обсяг виробництва у залежності від кількості працівників подано у таблиці. Скільки робітників найматиме фірма, якщо ставка оплати праці – 16,5 грн.?

- 2;
- 3;
- 4;

L	1	2	3	4	5	6
TP	17	31	43	53	60	65

- d) 5;
- e) 6.

2. Функція попиту на продукцію фірми $P=90-q$. Припустимо, що функція загального продукту для неї становить $q = 2\sqrt{L}$. За кожну годину роботи працівникам сплачують 4 грн. Яким буде оптимальний випуск продукції?

3. Власник кафе хотів би найняти допоміжний персонал. Його попит на працю має вигляд $L=10-0,2w$, де L – кількість найнятих, а w – погодинна заробітна платня. На об'яву, зроблену у місцевій пресі, відгукнулося 7 осіб. Двоє з них готові працювати за платню не менш ніж \$40 за годину, двоє - не менш ніж за \$20 і один – від \$15 за годину, а двоє – просто за \$8. Скільки робітників буде найнято власником кафе, і яка буде призначена заробітна платня?

4. Проаналізуйте умови задачі і вкажіть вірну відповідь. Фермер має обмежені ресурси землі і капіталу. Його загальний продукт – 24 для першого найнятого робітника; 32, коли він наймає двох; 37, коли найнято трьох і 40 для чотирьох найнятих робітників. Продукт продається за \$3 за одиницю, а ставка заробітної платні – \$13 на одного робітника. Як багато робітників найме фермер?

5. Попит на працю у галузі задано кривою $L=1200-10w$, де L – кількість найнятих, а w – погодинна заробітна платня. Крива пропозиції – $L=20w$. Яку економічну ренту одержують робітники, що наймаються.